

27. 5. 2021

Vezměte, prosíme, na vědomí, že text článku odpovídá platné právní úpravě ke dni publikace.

Zjišťování existence důvodů pro vydědění potomka nastalých (až) po sepsání listiny o vydědění

Za situace, kdy zůstavitel pořídil listinu o vydědění ještě za účinnosti obč. zák., tedy do 31. 12. 2013, avšak zemřel po 31. 12. 2013, je soud v řízení zahájeném žalobou podle ust. § 170 z.ř.s.[1] povinen zabývat se i takovými skutkovými okolnostmi relevantními pro naplnění důvodů vydědění uvedených v listině o vydědění, které nastaly i po jejím sepsání. Je totiž třeba, co nejvíce vyhovět vůli zůstavitele, určil Nejvyšší soud.

Vyděděnému synovi se podařilo úspěšnou žalobou negovat vydědění otcem, když odvolací soud potvrdil rozsudek soudu prvního stupně, který určil, že žalobce je dědicem zůstavitele.

Zůstavitel zanechal listinu o vydědění sepsanou notářským zápisem dne 1. 4. 2008, v níž vydědil svého syna (žalobce) z důvodu uvedeného v ust. § 469a odst. 1 písm. a) a b) obč. zák., tj. proto, že o něho trvale neprojevuje opravdový zájem, který by jako potomek projevoval měl, a že mu v rozporu s dobrými mravy neposkytuje potřebnou pomoc v nemoci, ve stáří a v jiných závažných případech.

Opomenutá skutková zjištění

Ve sporu do té doby neúspěšný žalovaný (druhý syn) v odvolání proti rozhodnutí soudu prvního stupně vytýkal soudu i to, že „by měl zohlednit nejen porřízení samotné listiny o vydědění a okolnosti mu předcházející, ale i skutečnost, že zůstavitel měl dostatečný časový prostor změnit své rozhodnutí, přičemž žalobce měl současně možnost změnit své postoje a chování vůči svému otci“. (K domu nedošlo). Dále žalovaný, který si podal dovolání k NS, vytýkal soudu, že „se při výslechu svědků vůbec nezabýval skutečnostmi po smrti manželky zůstavitele, kdy péče o ovdovělého a nemocného zůstavitele byla pouze na bedrech žalovaného a jeho rodiny“. Z dokazování nadto (mimo jiné) vyplynulo, že po sepsání listiny o vydědění byly dne 5. 5. 2008 zůstaviteli amputovány prsty pravé dolní končetiny a následně pravá dolní končetina.

Výjimky v interporálních ustanoveních o. z. pro dědické právo v zájmu respektu k vůli zůstavitele

Vzhledem k tomu, že zůstavitel zemřel dne 9.3.2016, řídí se dědické právo po něm o. z. Byl-li jeden z potencionálních dědiců podle zákonné posloupnosti zůstavitelem vyděděn listinou o vydědění pořizenou za účinnosti obč. zák., je třeba při posuzování platnosti této listiny a naplnění důvodů vydědění aplikovat nejprve přechodná ustanovení o.z.[2] Z přechodných ustanovení o.z. vyplývá základní pravidlo, podle něž vznik právního poměru založeného právním úkonem učiněným před 1. 1. 2014 se i po tomto datu posuzuje podle obč. zák. **Pro dědické tituly zakládající právní poměry dědění připojil však zákonodárce k tomuto pravidlu v ust. § 3070 a § 3072 o.z. výjimky, podle nichž se považují za platná i porřízení pro případ smrti a prohlášení o vydědění, která by podle právních předpisů, platných v době jejich porřízení, platná nebyla, nové právní úpravě však vyhovují. Zcela zjevně jsou tak (z pohledu pořizovatele) preferovány mírnější požadavky na tyto právní úkony, tak, aby byla respektována vůle zůstavitele, bez ohledu na to, zda byl právní úkon učiněn před 1. 1. 2014 nebo se jedná o právní jednání po tomto datu, když byl úmysl zůstavitele v obou případech stejný, tj. ustanovit dědice či vydědit**

svého potomka. Jde tak o promítnutí výkladového pravidla, které je součástí ust. § 1494 odst. 2 o.z., že závěť (a tedy i vydědění, dle ust. § 1649 o.z.) je třeba vyložit tak, aby bylo co nejvíce vyhověno vůli zůstavitele, i na dřívější právní úkony.

Bez časového omezení pro zjišťování zákonných důvodů k vydědění

Pokud tedy zákonodárce po 1. 1. 2014 „učinil platnými“ ta porřízení pro případ smrti a vydědění, které v době porřízení platnými právními úkony podle tehdejší právní úpravy nebyly (ať již z hlediska formy nebo obsahu), a postavil je tak na roveň právním jednáním učiněným **podle o.z. (který neobsahuje žádné časové omezení, k němuž by měly být zjišťovány zákonné důvody pro vydědění, jež se za předcházející právní úpravy dovozovaly z ust. § 873 obč. zák.),**^[3] nemůže s tím být v nesouladu zjišťování existence důvodů vydědění potomka nejen za dobu před porřízením vydědění, ale i poté. **Namítá-li tedy žalovaný ve svém dovolání, že se soudy nezabývaly „skutečnostmi, které nastaly po sepsání listiny o vydědění, neboť nejsou pro posouzení důvodů relevantní“, shledal NS tuto námitku jako důvodnou.** (NS proto svým rozsudkem sp. zn. 24 Cdo 1820/2020, ze dne 28. 1. 2021, rozhodnutí nižších soudů zrušil.)

Prozatímní řešení sporného případu

Za situace, kdy zůstavitel pořídil listinu o vydědění za účinnosti obč. zák., je soud v řízení zahájeném žalobou podle ust. § 170 z.ř.s. povinen zabývat se i takovými skutkovými okolnostmi relevantními pro naplnění důvodů vydědění uvedených v listině o vydědění, které nastaly i po jejím sepsání, vyložil Nejvyšší soud ČR v rozsudku sp. zn. 24 Cdo 1820/2020, ze dne 28. 1. 2021. Jestliže v projednávané věci zůstavitel pořídil listinu o vydědění podle obč. zák., avšak zemřel za účinnosti o. z., je soud povinen zabývat se i okolnostmi směřujícími k naplnění důvodů vydědění, které nastaly až po sepsání listiny o vydědění do smrti zůstavitele.

Terezie Nývltová Vojáčková

^[1] Ust. § 170 odst. 1 zákona č. 292/2013. ve znění pozdějších předpisů: V případě, že pro vyřešení sporu o dědické právo je třeba prokázat skutečnosti, které jsou mezi dědici sporné, soud usnesením odkáže toho z účastníků, jehož dědické právo se jeví se zřetelem k okolnostem případu jako nejslabší, aby své právo uplatnil žalobou; k podání žaloby určí lhůtu, která nesmí být kratší než 2 měsíce.

^[2] Podle ust. § 3028 o. z. se tímto zákonem řídí práva a povinnosti vzniklé ode dne nabytí jeho účinnosti (odst. 1). Není-li dále stanoveno jinak, řídí se ustanoveními tohoto zákona i právní poměry týkající se práv osobních, rodinných a věcných; jejich vznik, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona se však posuzují podle dosavadních právních předpisů (odst. 2). Není-li dále stanoveno jinak, řídí se jiné právní poměry vzniklé přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, jakož i práva a povinnosti z nich vzniklé, včetně práv a povinností z porušení smluv uzavřených přede dnem nabytí účinnosti tohoto zákona, dosavadními právními předpisy. To nebrání ujednání stran, že se tato jejich práva a povinnosti budou řídit tímto zákonem ode dne nabytí jeho účinnosti (odst. 3).

Zemřel-li zůstavitel po dni nabytí účinnosti tohoto zákona a odporuje-li porřízení pro případ smrti právním předpisům účinným v době, kdy bylo učiněno, považuje se za platné, vyhovuje-li tomuto zákonu. Totéž platí o dovětku i o vedlejších doložkách v porřízení pro případ smrti, pokud jim právní předpisy účinné v době, kdy byly dovětek nebo porřízení pro případ smrti učiněny, odnímají právní následky, anebo je prohlašují za neplatné (ust. § 3070 o.z.). **Zemřel-li**

zůstavitel po dni nabytí účinnosti tohoto zákona a odporuje-li jeho prohlášení o vydědění právním předpisům účinným v době, kdy bylo učiněno, považuje se za platné, vyhovuje-li tomuto zákonu (ust. § 3072 o.z.).

[3] Ust. § 873 věty první obč. zák.: Při dědění se použije právo platné v den smrti zůstavitele.

© EPRAVO.CZ - Sbíрка zákonů, judikatura, právo | www.epravo.cz

Další články:

- [Postoupení pohledávky na výživné jako novinka právní úpravy účinné od 1. 1. 2026](#)
- [Jak zahájit provoz mezinárodní letecké linky do České republiky \(EU\): právní požadavky pro aerolinky ze třetích zemí](#)
- [Mimořádné vydržení a vývoj judikatury Nejvyššího soudu](#)
- [Preventivně-sankční funkce náhrady nemajetkové újmy za porušení osobnostních práv pohledem Ústavního soudu](#)
- [Odštěpný závod zahraniční společnosti optikou NIS2: Jak správně určit velikost podniku?](#)
- [Zápis ochranné známky bez komplikací. Klíčem k úspěchu je kvalitní předběžná rešerše](#)
- [Zneužití práva na přístup podle GDPR](#)
- [Byznys a paragrafy, díl 31. - létající pořizovatel ve světle nového stavebního zákona](#)
- [Právní povaha sítě elektronických komunikací - režim náhrady škody](#)
- [Náhrada ušlého nájemného při předčasném ukončení nájemní smlouvy na nebytové prostory](#)
- [Jak fungují plánovací smlouvy v reálných situacích \(2. díl\)](#)